

J. F. A. de Deimbl, poľný a štátny lekár Jeho cisárskeho a kráľovského veličenstva

J. A. Raymann, člen Cisárskej karolínskej akadémie a riadny lekár kráľovského a slobodného mesta Prešov

Žigmund Mayoer, riadny lekár slávnej Abovskej stolice a slobodného a kráľovského mesta Košice

Joa. Erhard Ertzel, toho času inšpektor

Schvaľovacia komisia sa skladala z dvoch členov, ktorí nepochádzali z Košíc a dvoch Košičanov. Prítomnosť dvoch mimokošických lekárov dávala komisii punc nadregionálnej udalosti. Najznámejší bol prešovský lekár Ján Adam Rayman (1690 – 1770) člen Leopoldiny, teda spoločnosti Sacri Romani Imperii Academia Caesareo-Leopoldina-Carolina, najstaršej nemeckej vedeckej spoločnosti. Rayman publikoval aj v nemeckých odborných časopisoch a slávnym sa stal pokusmi s očkovaním (29). Johannes Anton Franz de Deimbl, príslušník rakúskej nižšej šľachty, skončil štúdium na lekárskej fakulte vo Viedni v roku 1718 (30), v čase vydania pôsobil ako štátny lekár cisárskeho vojska v Košiciach, neskôr pôsobil vo Viedni, v roku 1738 bol dekanom lekárskej fakulty na Viedenskej univerzite (31, 32). Lokálni predstavitelia boli Žigmund Mayoer, lekár Abovskej stolice a mesta Košice, ktorý bol rodený Košičan a lekársku fakultu skončil v roku 1723 v Altdorfe (33). Mayoer je aj podpísaný ako svedok pri preberaní lekárne Thaurerim. Druhý Košičan v komisii, „inšpektor“ Joannes Erhard Ertzel, bol chirurgus, t. j. ránhojič (34).

Kolofón

Čitateľ, prezrel si si všetky tu publikované časti tohoto lekárskeho súboru a dúfame, že si to nielen dôkladne prečítal, ale aj odobril. Aby si tejto práci viac dôveroval, tu je pripojená pečať pre nádej, telesné sily a dobré zdravie nielen tvoje, ale aj chorých a tých, ktorí využívajú túto našu lekárňu

LITERATÚRA

1. Bartunek A. Dejiny slovenského lekárnictva I. 10. stor.-1918. [Prešov]: Abart Gallery; [2012]:215-217.
2. Fundarek R. Vorwort. In: Antidotarium Cassoviense (Kaschau, 1732). Faksimile. Gent: Christian de Backer; 1977:4-9.
3. Archív mesta Košice. Lekárne. Inventarium apothecae anni 1731.
4. Antidotarium: Sive Pharmacopoea Nova, Liberae, Regiaeque Civitatis Cassoviensis. Cassoviae: Typis Academicis Soc. J. per Joan. Henricum Frauenheim; 1732. Spis sa nachádza v Maďarskej národnej knižnici Széchényiho, nie je dostupný online, nie je ani v online katalógu knižnice, sign. X. Mat. med. 117.
5. Halmai J. Antidotarium Cassoviense 1732. Communicationes ex Bibliotheca historiae medicae Hungarica. 1964;33:197-221.
6. Cordus V. Pharmacorum omnium, quae quidem in usu sunt, conficiendorum ratio. Vulgo vocant Dispensatorium pharmacopolarum. Norimbergae: Apud Ioh. Petreum; [1546].
7. Pharmacopoeia Augustana. Augustae Vindelicorum: Typis A. Apergeri; 1623.
8. Dispensatorium Pharmaceuticum Austriaco-Viennense. Viennae Austriae: Typis Joannis Jacobi Kürner; 1729.
9. Fundarek R. Prehľad historického liekopisu na Slovensku do 18. storočia. Československá farmacie. 1972;21:204-205.
10. Antidotarium Cassoviense (Kaschau 1732). Faksimile. Gent: Christian de Backer; 1977.
11. Genette G. Paratexts. Thresholds of interpretation. Cambridge: Cambridge University Press; 1997:1-2.
12. Ammon von F, Vögel H. Einleitung. In: Ammon von F, Vögel H, editors Die Pluralisierung des Paratextes in der Frühen Neuzeit: Theorie, Formen, Funktionen. Berlin: LIT Verlag; 2008:XV.
13. Liddell HG, Scott R, Jones, HS. Greek-English Lexicon. Oxford: Clarendon Press; 1996:155.
14. Schmitz R. Geschichte der Pharmazie I. Eschborn: Govi-Verlag; 1998:365.

Pridávam to navyše ja, Ján Baptista Jéger, prísahný vicenotár vyššie uvedeného mesta.

O.A.M.D.G. (Všetko na väčšiu slávu Božiu)

Keď odobrenie lekárov nachádzajúce sa pred zoznamom liekov, potvrdzovalo odbornú správnosť, týmto kolofónom po zozname liekov sa potvrdzovala úradná právoplatnosť. Notár Ján Baptista Jéger je ten istý, ktorý bol pri preberaní lekárne Thaurerim.

Záver

Celý spis je latinský a použitie latinčiny je trocha v protiklade s obchodným duchom predslovu, ktorý by mal brať do úvahy aj menej vzdelaný klientelu. Chronologicky nasledujúci podobný uhorský spis, *Taxa Posoniensis* z roku 1745, ktorý tiež nie je liekopis, ale sadzba cien liečiv, má po latinsky len paratext. Samotný zoznam liekov je už štvorjazyčný (35), teda zodpovedá štyrom jazykom používaným v tom čase na území dnešného Slovenska. Okrem toho, že v 18. storočí je latinčina v medicíne a farmácii ešte stále prevažujúcim a bežným jazykom komunikácie, v Košickom antidotáriu hrala úlohu aj silná tradícia latinského jazyka v Uhorsku a špeciálne v Košiciach. Až o viac než sto rokov, v roku 1840, napísal košický notár v poslednom zväzku zápisníckej rady rozlúčku s latinčinou a od roku 1841 sa táto prestala používať v zápisniciach (36).

Košické antidotárium nemalo zrejme ambíciu, ale ani šancu získať nejakú širšiu platnosť. Bol to relatívne krátky súpis liekov jednej mestskej lekárne, ktorý schválili okrem dvoch miestnych osobností aj lekár zo susedného mesta a rakúsky vojenský lekár pôsobiaci práve v tomto meste. Z hľadiska paratextu nie je v ňom ani tradičné venovanie nejakej vyššie postavenej osobnosti alebo dedikácie, resp. dedikačné básne iných autorov, priateľov. Napriek tomu je to cenný dokument, pretože je to prvý pokus o liekopis vzniknutý na uhorskej pôde.

15. Šimon F. Enchiridion medicinae Juraja Henischa (1549-1618). Čes. slov. farm. 2018;67(2):85-90.
16. Gácsi, H. et alii. Kassa város olvásmányai (1662-1731). Szeged: József Attila Tudományegyetem; 1990:114.
17. Pharmacopoeia Augustana renovata et aucta. Augustae Vindelicorum: Typis Joh. Jacobi Schönigii; 1684.
18. Animadversiones in Pharmacopoeiam Augustanam et annexam eius mantissam... cum annexa appendice opera et studio Johannis Zwelferi. Noribergae: Sumptibus Michaelis et Johan. Friderici Endetorum; 1675.
19. Grabarits, I. Antidotarium Cassoviense 1732. Faksimile. Gent, De Backer 1977. 9+28 p. Orvostörténeti Közlemények Communicationes de historia artis medicinae. 1978;83-84: 225-226.
20. Bibliografické databáze bohemikálnych tisků, rukopisů a moderní literatury. [Internet, cited 2024 Apr 29]. Available from <https://knihoveda.lib.cas.cz/AuthorityRecord/xx0095093>.
21. Macher M. Das Apothekenwesen in den k. k. oesterreichischen Staaten. 2. Band. Wien: Carl Gerold; 1845:11.
22. Ordo Pharmacopoeorum Viennensium. In: Linzbauer FX editor. Codex sanitario-medicinalis Hungariae 1. Tomus. Budae: Typis Caesareo-regiae scientiarum universitatis; 1852-1856:245-256.
23. Iuramentum physici doctoris. Štátny archív v Prešove, Magistrát Prešov, Úradné knihy, inv. č. 2375. 1759.
24. Barrett, T., Rossiter, P. B. Rinderpest: the disease and its impact on humans and animals. Advances in virus research. 1999;53:99.
25. Fucker FJ. De salubritate et morbis Hungariae. Lipsiae: Sumptibus Antonii Loewii; 1777: 5.
26. Fucker FJ. O zdraví a chorobách Uhorska. Preložil František Šimon. Košice: Univerzita P. J. Šafárika; 2003:5.